

Ο ΧΕΙΡΟΜΥΛΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, πρόκειται να καταχωρηθούν περιληπτικά στοιχεία αφορώντα τον αρχαιότερο και απλούστερο τύπο μύλου που λειτουργούσε με τη δύναμη των χειρών του ανθρώπου και εξ αυτού προέκυψε η ονομασία του " ΧΕΙΡΟΜΥΛΟΣ".

Από την βιβλιογραφία προκύπτει ότι ο άνθρωπος προ της νεολιθικής εποχής, χρησιμοποίησε ως τροφή του το σιτάρι, το οποίο, έπρεπε να έτριβε-κοπανούσε-στουμπούσε με πέτρες λείων επιφανειών και το μετέτρεπε σε πληγούρι, το έβραζε και το κατανάλισε ή σε τύπο χονδρού αλεύρου, το χυλοποιούσε και το κατανάλισε.

Κατά τη νεολιθική εποχή(5.500 έως 8000 χρόνια π.Χ), ο άνθρωπος επινόησε τον χειρόμυλο και τον χρησιμοποίησε επί μεγάλο χρονικό διάστημα, τον τροποποίησε –βελτίωσε και τον διέδωσε σε πολλούς γεωργικούς λαούς κλπ.

Πότε, σε ποιο τόπο και από ποιο πρόσωπο ή λαό επινοήθηκε ο χειρόμυλος δεν έχει εξακριβωθεί με σαφήνεια.Ειδικοί επιστήμονες, αρχαιολόγοι, ερευνητές κλπ, έχουν κατά καιρούς, διατυπώσει διάφορες εκδοχές, απόψεις, σκέψεις κλπ. Μία από αυτές αναφέρεται στα Λακωνικά του Πausανία, σύμφωνα με την οποία, τον χειρόμυλο επινόησε ο Μύλης, βασιλιάς της Λακωνίας (υιός ή εγγονός του Λέλεγα, πρώτου βασιλιά της Λακωνίας) που πρώτος άλεσε δημητριακά στο μέρος που ονομαζόταν Αλεσίες και πρέπει να βρισκόταν πλησίον του σημερινού Μυστρά.

Κατά την αρχαιότητα, ο χειρόμυλος εθεωρείτο ως εργαλείο υψηλής ζωτικής σημασίας για κάθε οικογένεια όπως προκύπτει από το Δευτερονόμιο της Πεντατεύχου του Μωυσέως (πρέπει να έζησε κατά τον 13 π.Χ αιώνα) που στο κεφάλαιο ΚΔ, παράγραφος 6, γράφει επί λέξει:<<Δεν θέλει λάβει ουδείς εις ενέχυρον την άνω, ούτε την κάτω, πέτραν του μύλου, διότι ζωήν λαμβάνει ως ενέχυρον>>.

Χειρόμυλοι πρέπει να υπάρχουν ακόμη σε κάποια νοικοκυριά του χωριού μας που μέχρι την 10ετία του 1950-1960 τους χρησιμοποιούσαν

προς θραύση σιταριού για την παραγωγή πληγουριού και γλυκού τραχανά. Ο χειρόμυλος αποτελείται από δυο στρογγυλές πέτρινες πλάκες, λείων επιφανειών διαμέτρου **0,40** έως **0,50** του μέτρου.

Η κάτω πέτρα –πλάκα, της οποίας η επίσημη ονομασία είναι <<Μύλη>> προέρχεται από σκληρό πέτρωμα, το πάχος της είναι περί τα **0,10** του μέτρου και αποτελεί το ακίνητο-σταθερό τμήμα της συσκευής.

Στο κέντρο υπάρχει τρύπα στην οποία έχει τοποθετηθεί –σφηνωθεί σταθερά ένας κατακόρυφος ξύλινος άξονας, διαμέτρου **0,04** έως **0,05** του μέτρου.

Η επάνω πέτρα της οποίας η επίσημη ονομασία είναι: Επιμύλιο, Αλέτης, ή Όνος, είναι πιο λεπτή (από την κάτω), προέρχεται από πέτρωμα λιγότερο σκληρό και στο κέντρο της υπάρχει μια κυκλική τρύπα, σχήματος ανεστραμμένου κώνου (επάνω φαρδιά και κάτω στενή).

Πλησίον του άκρου της υπάρχει άλλη τρύπα στην οποία τοποθετείται –σφηνώνεται σταθερά, ξύλινη, κατακόρυφη χειρολαβή.

Κατόπιν η κάτω πέτρα τοποθετείται επάνω σε τραπέζι ή στο πάτωμα και επάνω σε σεντόνι. Ακολουθώς η άνω πέτρα τοποθετείται επί της κάτω, έτσι ώστε η τρύπα που υπάρχει στο κέντρο της να εισέλθει στον άξονα που υπάρχει στο κέντρο (της κάτω). Εν συνεχεία, ο χειριστής, με το ένα χέρι του ρίχνει σιτάρι στην κωνική τρύπα της άνω πέτρας και με το άλλο του, την περιστρέφει δια της σταθερής χειρολαβής (που υπάρχει στο άκρο της). Με τη διαδικασία αυτή, οι κόκκοι του σιταριού, πέφτουν ανάμεσα στις δυο πέτρες και συνθλίβονται.

Στο σημείο αυτό, το παρόν κεφάλαιο κλείνει, αφού παρεσχέθησαν στον αναγνώστη ανάλογα στοιχεία περί του τι είναι και πώς λειτουργεί ο χειρόμυλος.